

Irena Sobańska

Rachunkowość zarządcza

Nauka, badania
kształcenie
zastosowania

Rachunkowość zarządcza

Nauka, badania
kształcenie
zastosowania

WYDAWNICTWO
UNIWERSYTETU
ŁÓDZKIEGO

Irena Sobańska

Rachunkowość zarządcza

Nauka, badania
kształcenie
zastosowania

Irena Sobańska – Wydział Zarządzania, Katedra Rachunkowości
90-237 Łódź, ul. Jana Matejki 22/26

RECENZENT

Teresa Kiziukiewicz

REDAKTOR INICJUJĄCY

Monika Borowczyk

REDAKTOR

Monika Poradecka

SKŁAD I ŁAMANIE

Mateusz Poradecki

PROJEKT OKŁADKI

Katarzyna Turkowska

Zdjęcie wykorzystane na okładce: © Depositphotos.com/stori

W publikacji wykorzystano zdjęcia pochodzące z prywatnego archiwum profesor I. Sobańskiej

W monografii zostały zawarte przedruki artykułów opublikowanych wcześniej w innych oficynach
wydawniczych

Wydrukowano z gotowych materiałów dostarczonych do Wydawnictwa UŁ

© Copyright by Irena Sobańska, Łódź 2018

© Copyright for this edition by Uniwersytet Łódzki, Łódź 2018

Wydane przez Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego
Wydanie I. W08621.18.0.M

Ark. druk. 11,625

ISBN 978-83-8142-239-0

e-ISBN 978-83-8142-240-6

Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego
90-131 Łódź, ul. Lindleya 8
www.wydawnictwo.uni.lodz.pl
e-mail: ksiegarnia@uni.lodz.pl
tel. (42) 665 58 63

Spis treści

Przedmowa	9
Jubileusz 45-lecia pracy naukowej prof. dr hab. Ireny Sobańskiej	9
Wstęp	13
Część I. Problemy naukowo-badawcze, metody kształcenia, dokonania, relacje z praktyką	
Curriculum vitae – synteza dokonań w nauce, badaniach, kształceniu i współpracy z otoczeniem (ujęcie chronologiczne)	19
Inne dokonania naukowo-dydaktyczne	21
Nagrody	22
Rozpoznawanie problemów pomiaru kosztów przedsiębiorstw w teorii i praktyce gospodarki planowej	23
Zdobywanie wiedzy o rozwoju teorii i praktyki rachunku kosztów oraz innych metod rachunkowości zarządczej w gospodarce rynkowej	33
Poznawanie i analiza nowych metod rachunkowości zarządczej stosowanych w organizacjach światowych w kontekście podejść w zarządzaniu strategicznym i etapów globalizacji	43
Załącznik 1	60
Załącznik 2	61
Załącznik 3	62
Część II. Współczesne problemy rachunkowości zarządczej – wybór pism	
Wpływ MSR na integrację rachunkowości: rachunkowość finansowa i rachunkowość zarządcza	65
Wprowadzenie	65
Cel, fundamentalne zasady i funkcje sprawozdania finansowego	67

6 Spis treści

Wykorzystanie informacji z systemu rachunkowości zarządczej w stosowaniu wymogów niektórych MSR	69
Nowa orientacja systemu rachunkowości w praktyce polskiej w kontekście wdrażania MSR/MSSF	75
Wprowadzenie	75
Proces wdrażania MSR/MSSF – uwagi ogólne	76
Zakres i charakter odpowiedzialności kierownictwa spółek publicznych za sprawozdanie finansowe	79
Zakres informacji w skonsolidowanym sprawozdaniu finansowym według MSR/MSSF oraz ich agregacja i dezagregacja	80
Nowe rodzaje informacji i horyzont czasowy sprawozdania finansowego	82
Konwergencja informacji z obszaru rachunkowości zarządczej do sprawozdań finansowych sporządzanych według MSR/MSSF	84
Potrzeba zmiany relacji między specjalistami rachunkowości w procesie sporządzania sprawozdania finansowego według MSR/MSSF i jego rewizji	89
Relacje międzyorganizacyjne – nowe spektrum rachunkowości zarządczej	95
Wprowadzenie	95
Pojęcie i cele <i>open book accounting</i>	98
Rachunek kosztów celu (<i>target costing</i>)	100
Podsumowanie	102
Granice organizacyjne systemu rachunkowości	105
Wprowadzenie	105
Pojęcie i specyfika transakcji w teorii kosztów transakcyjnych	107
Rodzaje transakcji a granice systemu rachunkowości	109
Zakończenie	114
Jedność systemu rachunkowości	117
Wprowadzenie	117
Rachunkowość w kontekście ogólnej teorii systemów i teorii sytuacyjnej	118
Jednorodność a jedność systemu rachunkowości	122
Podsumowanie	126

Część III. Obszary asymetrii w rozwoju teorii i praktyki rachunkowości w Polsce

Wieloaspektowa analiza rozwoju systemu rachunkowości w Polsce w latach 1990–2014	131
Wstęp	131
Metodyka badań	132
Analiza regulacji prawnych o znaczeniu fundamentalnym dla rozwoju systemów rachunkowości w praktyce w okresie transformacji gospodarki	133
Analiza struktury wiedzy zawartej w publikacjach z dziedziny rachunkowości w latach 1990–2011	138
Analiza tematyki badań naukowych w dziedzinie rachunkowości	142
Analiza programów kształcenia akademickiego i zawodowego w zakresie rachunkowości	146
Analiza procesu transformacji systemu rachunkowości w praktyce polskiej (1991–2015)	154
Wnioski końcowe	158
Wykaz publikacji z lat 1976–2017	163

*Nie istnieje nauka narodowa,
podobnie jak nie istnieje narodowa
tabliczka mnożenia; to co narodowe,
nie jest nauką.*

Antoni Czechow

*Mojej Kochanej Rodzinie
i Wspaniałym Przyjaciołom*

Przedmowa

Jubileusz 45-lecia pracy naukowej prof. dr hab. Ireny Sobańskiej

Jubileusz 45-lecia pracy naukowej prof. dr hab. Ireny Sobańskiej jest szczególnie, niepowtarzalny, tak jak sama Pani Profesor. Jej dokonania zasługują na uznanie w różnych wymiarach – teoretycznym i praktycznym, naukowym i dydaktycznym, krajowym i zagranicznym.

Profesor Irena Sobańska całe swoje zawodowe życie związała z Uniwersytetem Łódzkim, który był dla niej pierwszym i jedynym miejscem pracy. Badania i zainteresowania naukowe prof. Ireny Sobańskiej koncentrują się na: systemach rachunku kosztów i wyników w teorii i praktyce przedsiębiorstw, a także rozwoju rachunkowości zarządczej/controlingu w powiązaniu z procesami zarządzania operatywnego i strategicznego.

Prowadziła badania w zakresie rozwoju rachunkowości zarządczej/controlingu w praktyce polskiej oraz teorii i praktyce przedsiębiorstw globalnych (międzynarodowych); projektowała i wdrażała systemy rachunku kosztów dla potrzeb rachunkowości zarządczej/controlingu w warunkach zintegrowanych systemów informatycznych dla przedsiębiorstw polskich oraz dla potrzeb rachunkowości zarządczej na uniwersytetach publicznych. W swojej karierze naukowej odbyła wiele staży zagranicznych – w latach 1980, 1984, 1988, 1990 w Ruhr-Universität Bochum (RFN), a w latach 1979–1984 w Justus-Liebig-Universität w Giessen.

Profesor Irena Sobańska ukończyła studia magisterskie w 1971 r. na kierunku ekonomika przemysłu na Wydziale Ekonomiczno-Socjologicznym Uniwersytetu Łódzkiego. W 1972 r. została zatrudniona w Katedrze Rachunkowości, która do 1994 r. funkcjonowała w ramach Wydziału Ekonomiczno-Socjologicznego UŁ, a od 1994 r. działa w nowym wydziale UŁ, tj. Wydziale Zarządzania. W 1980 r. obroniła pracę doktorską pt. *Rachunek kosztów a modele kosztów*, której promotorem była prof. dr hab. Alicja Jarugowa, a w 1998 r. pracę habilitacyjną zatytułowaną *Tendencje rozwoju rachunku kosztów w Niemczech*. W 2014 r. prezydent Rzeczypospolitej Polskiej Bronisław Komorowski nadał Pani Profesor tytuł profesora nauk ekonomicznych.

Po kolokwium habilitacyjnym została powołana w 1998 r. na stanowisko kierownika Katedry Rachunkowości. Kierując Katedrą w latach 1998–2012, zmieniła

styl zarządzania na tzw. partnerski, co sprzyjało rozwojowi kadry naukowo-badawczej (stopień doktora uzyskało trzynaście osób, a osiem stopień doktora habilitowanego w dziedzinie ekonomii, w zakresie nauk o zarządzaniu; został również nadany jeden tytuł profesora zwyczajnego). Zarządzała Katedrą do 2012 r., kiedy to złożyła rezygnację z tego stanowiska.

Pani Profesor to nie tylko wieloletni kierownik Katedry, opiekun naukowy doktorantów (wypromowała sześć osób, które uzyskały stopień doktora), to także aktywny członek społeczności akademickiej, z uporem i determinacją potrafiący walczyć o jej interesy, nawet wtedy, gdy Jej stanowisko nie znajdowało zrozumienia i poparcia wśród innych. Dzięki postawie i determinacji Pani Profesor rachunkowość na Wydziale Zarządzania UŁ znalazła swoje miejsce i ugruntowała pozycję wśród nauk o zarządzaniu.

Pani Profesor ma także ogromne zasługi dla całego uniwersytetu. Była pomysłodawcą, wykonawcą i osobą kierującą projektem Kompleksowego Systemu Zarządzania UŁ – unikatowego rozwiązania wspomagającego doskonalenie decentralizacji finansów uniwersytetu. W latach 2004–2007, na zlecenie rektora UŁ, wraz z zespołem pracowników z Katedry Rachunkowości opracowała pierwszy w Polsce projekt systemu informacyjnego do zdecentralizowanego zarządzania Uniwersytetem Łódzkim. Dokonania Pani Profesor sięgają także daleko poza Uniwersytet. Jako lider wdrożeń systemu rachunkowości zarządczej w przedsiębiorstwach polskich w latach dziewięćdziesiątych ubiegłego wieku tworzyła fundamenty gospodarki rynkowej – aktywnie uczestniczyła we wprowadzaniu zmian w regulacjach prawnych rachunkowości w Polsce. Opracowała pierwsze w naszym kraju tłumaczenie niemieckojęzycznej wersji IV dyrektywy UE w sprawie układu sprawozdań rocznych spółek o określonych formach prawnych z dnia 25.07.1978 (1991). Została ona wdrożona do pierwszej w Polsce ustawy o rachunkowości, zatwierdzonej w 1994 r. W 1991 r., w okresie działalności rządu premiera Jana Krzysztofa Bieleckiego, przygotowała ekspertyzę dla Urzędu Rady Ministrów w sprawie wdrażania metod rachunkowości właściwych dla funkcjonowania gospodarki rynkowej. Była także (w 1991 r.) konsultantem w V Nadzwyczajnej Komisji Sejmowej przygotowującej pierwszą w Polsce ustawę o biegłych rewidentach i ich samorządzie.

Profesor Irena Sobańska od początku swojej kariery naukowej umiejętnie łączyła dorobek naukowy rachunkowości z wyzwaniami i potrzebami praktyki biznesowej, o czym świadczy osiemdziesiąt projektów systemów rachunku kosztów i systemów rachunkowości zarządczej w jednostkach krajowych i międzynarodowych działających w Polsce, opracowanych i wdrożonych pod jej kierownictwem.

Pani Profesor to osoba ciekawa świata, lubiąca podróże, poznawanie nowych miejsc, ludzi, ich kultury i zwyczajów. Zawsze wierna wartościom ponadczasowym, nieuznająca „układów”, mówiąca to, co myśli, postępująca zgodnie ze swoimi

przekonaniami. Barwna osobowość, czasami nieprzewidywalna, ale zawsze uczciwa, otwarta na argumenty, skora do dyskusji, szanująca różnorodność swoich podwładnych.

Jako badacza i naukowca cechuje ją dociekliwość, wytrwałość, nowatorskie i innowacyjne spojrzenie na problem badawczy. Jako kierownika zespołu – dbałość o interesy jego członków, tolerancja i umiejętność koncentracji na istotnych problemach. Jako koleżankę z pracy – szczerść w kontaktach międzyludzkich, chęć niesienia pomocy innym, a także troska o wspólne dobro.

Z okazji jubileuszu, w imieniu własnym oraz wszystkich pracowników Katedry Rachunkowości Wydziału Zarządzania UŁ, składam Pani Profesor najserdeczniejsze życzenia dalszych sukcesów na polu naukowym, spełnienia tych marzeń, na których realizację dotychczas brakowało czasu, radości i uśmiechu na każdy dzień, zadowolenia w życiu osobistym oraz możliwości wdrażania w życie innowacyjnych pomysłów, których w przyszłości z pewnością Pani Profesor będzie miała jeszcze bardzo dużo.

Prof. dr hab. Ewa Walińska

Jvena Sobariška

Wstęp

Drodzy Czytelnicy,

minęło czterdzieści pięć lat mojej pracy naukowo-dydaktycznej na Uniwersytecie Łódzkim w Katedrze Rachunkowości, która długo funkcjonowała w strukturze Wydziału Ekonomiczno-Socjologicznego, a od 2004 r. weszła w skład nowego wydziału – Wydziału Zarządzania – jako jedna z pięciu katedr założycielskich. W latach 1972–2017 przeszłam wszystkie stanowiska obowiązujące w działalności naukowo-dydaktycznej uczelni, a więc od asystenta stażysty do profesora zwyczajnego.

W niniejszej monografii, podzielonej na trzy części, przedstawione są treści ujęte w różne formy edytorskie. Są to zarówno nowe teksty, jak i wcześniej publikowane artykuły, a także syntetyczne ujęcie dokonań i wykaz publikacji.

W części pierwszej monografii przedstawione zostały istotne fakty objaśniające w sposób syntetyczny przebieg mojej drogi zawodowej i dokonania w nauce, badaniach, kształceniu i współpracy z otoczeniem (forma *curriculum vitae*) oraz tekst przedstawiający moją drogę poznawczą i zainteresowania badawcze w obszarze rachunkowości zarządczej, uwarunkowane zmianami systemu społeczno-gospodarczego w Polsce i rozwojem procesów globalizacji w gospodarce światowej. W objaśnieniu procesu poznawczego uwzględniono wiele problemów, począwszy od rachunku kosztów w przedsiębiorstwach państwowych, po rachunkowość zarządczą, stanowiącą integralny element zarządzania strategicznego wielkimi organizacjami w globalnej gospodarce.

Część druga zawiera, ułożone w porządku chronologicznym, teksty kilku moich artykułów opublikowanych w wydawnictwie SKwP w latach 2003–2012 – w zwartej i uporządkowanej formie ukazują się one po raz pierwszy. W selekcji artykułów uwzględniłam tylko te, których treści objaśniają zmiany w systemie rachunkowości i znaczenie informacji z podsystemu rachunkowości zarządczej w sporządzaniu sprawozdań finansowych i procesach zarządzania organizacjami działającymi w warunkach globalizacji. W pracach tych po raz pierwszy w literaturze przedmiotu zwracałam uwagę na następujące problemy:

- konieczność rozwoju w systemach rachunkowości w podmiotach, obok podsystemu rachunkowości finansowej, również podsystemu rachunkowości zarządczej (strategicznej) i ich funkcjonowanie w sposób zintegrowany dla prawidłowego wdrażania zasad sporządzania sprawozdań finansowych według

ustawy o rachunkowości (obowiązujących od 2002 r.) lub według MSR/MSSF (od 2005 r.), w celu prezentowania w tych sprawozdaniach rzetelnego pomiaru wartości podmiotów i tworzenia informacji do efektywnego zarządzania wartością przedsiębiorstwa w długim okresie;

- nowe metody strategicznej rachunkowości zarządczej, dostosowane do pomiaru kosztów produktów w łańcuchu dostawców, w kontekście teorii kosztów transakcyjnych (transakcje struktury, transakcje hybrydowe i mechanizmy współpracy podmiotów) i zarządzania międzyorganizacyjnego;
- zmiany granic organizacyjnych systemów rachunkowości przez ich przesuwanie poza granice prawne podmiotów w wyniku dekompozycji i delokalizacji wielu działań z procesu rachunkowości, przez ich lokowanie w centrach usług wspólnych lub centrach usług biznesowych;
- objaśnienie jedności systemu rachunkowości w kontekście ogólnej teorii systemów społecznych w polemice z określeniami „jedna rachunkowość” lub „jednorodna rachunkowość”, występującymi w literaturze przedmiotu.

W części trzeciej znajduje się nowy tekst, dotychczas nigdzie niepublikowany, stanowiący rozdział zatytułowany *Wieloaspektowa analiza rozwoju systemu rachunkowości w Polsce w latach 1991–2017*. Została w nim przedstawiona analiza rozwoju takich czynników, jak: wiedza, badania naukowe, kształcenie akademickie i zawodowe oraz regulacje prawne w zakresie rachunkowości w kontekście procesu transformowania systemów rachunkowości w praktyce polskiej w okresie zmian ustrojowych.

Na końcu monografii zamieszczony jest wykaz książek i artykułów mojego autorstwa lub współautorstwa, które zostały opublikowane w wydawnictwach krajowych i zagranicznych, oraz abstraktów referatów wygłaszanych na konferencjach zagranicznych (w tym międzynarodowych) w latach 1976–2017. Wykaz ten zawiera łącznie 214 pozycji.

Analizując ten długi okres pracy, uświadomiłam sobie, jak wiele mądrych i życzliwych osób miało wpływ na mój rozwój naukowy. Za dyskusje naukowe, czasami krytyczne, ale słuszne uwagi, formułowane opinie i recenzje moich opracowań naukowych oraz oceny całego dorobku naukowo-badawczego jestem niezmiernie wdzięczna i składam serdeczne podziękowania profesorom z krajowych ośrodków uniwersyteckich, zwłaszcza prof. Alicji Jarugowej (UŁ), prof. Januszowi Gościńskiemu (UW), prof. Wiesławowi Lewczyńskiemu (UG), prof. Kazimierzowi Sawickiemu (USz), prof. Elżbiecie Burzym (AEKŕ), prof. Stanisławie Surdykowskiej (UJ), prof. Jackowi Stankiewiczowi i dr Janinie Stankiewicz (UMK), dr. Jerzemu S. Czarneckiemu (UŁ), prof. Czesławowi Sikorskiemu (UŁ), prof. Teresie Martyniuk (UG), prof. Gertrudzie Świdorskiej (SGH) oraz prof. Waltherowi Busse von Colbe i prof. Gertowi Lasmannowi z Ruhr-Universität Bochum (Niemcy), a także prof. Ceslovasowi Christauskasowi z Uniwersytetu Technologicznego w Kownie (Litwa).

Dużym wyzwaniem było dla mnie przejście kierowania Katedrą Rachunkowości po długoletnim zarządzaniu nią przez prof. Alicję Jarugową. Nie miałam wyboru, nie było to moim marzeniem, ale byłam wtedy jedynym samodzielnym pracownikiem naukowym w tej Katedrze. Wszystkim współpracownikom serdecznie dziękuję za pomoc i życzliwość okazywaną mi w sprawowaniu tej funkcji w latach 1998–2012. Szczególnie chcę podziękować prof. Annie Szychcie za bezcenne dyskusje, oparte na jej głębokiej wiedzy, oraz za wytrwałość w „ogarnianiu” rozbudowanej i czasochłonnej sprawozdawczości z działalności naukowej Katedry. Wspaniałe było to, że byliście odpowiedzialni nie tylko za rozwój własny, ale także za rozwój Katedry. Dziękuję, życzę wszystkim pracownikom i kierownikowi Katedry – prof. Ewie Walińskiej – wielu dalszych sukcesów naukowych, szczęśliwego życia i licznych okazji do kontynuowania wspólnych ciekawych dyskusji, wymiany poglądów, które zawsze były dla mnie ważne i inspirujące.

Serdeczne podziękowania składam prof. dr hab. Teresie Kiziukiewicz za wnikliwą opinię, uwagi i „dobre słowa” zawarte w recenzji tej monografii.

Bardzo dziękuję pani Agnieszce Skotowskiej za pomoc w przygotowaniu do druku tej książki i ogromną cierpliwość przy wprowadzaniu wielu zmian.

Irena Sobańska
Łódź, 8 marca 2018 r.

Część I

**Problemy naukowo-badawcze,
metody kształcenia, dokonania,
relacje z praktyką**

Curriculum vitae – synteza dokonań w nauce, badaniach, kształceniu i współpracy z otoczeniem (ujęcie chronologiczne)

- 1967 – technik ekonomista, Technikum Ekonomiczne w Radomsku;
- 1971 – magister ekonomii, Wydział Ekonomiczno-Socjologiczny UŁ, kierunek studiów: ekonomika przemysłu, tytuł pracy magisterskiej: *Stan i organizacja zaplecza naukowo-badawczego przedsiębiorstw przemysłu bawełnianego* (napisana w Instytucie Organizacji i Zarządzania, Wydział Ekonomiczno-Socjologiczny UŁ);
- 1971 – uczestniczka Asystenckich Studiów Przygotowawczych;
- 1972 – asystent w Zakładzie Rachunkowości Instytutu Organizacji i Zarządzania, Wydział Ekonomiczno-Socjologiczny UŁ;
- 1973–1980 – starszy asystent w Zakładzie Rachunkowości Instytutu Organizacji i Zarządzania, Wydział Ekonomiczno-Socjologiczny UŁ;
- 1974 – półroczny staż zawodowy w ZPO „Wólczanka” w Łodzi;
- 1975 – półroczny staż naukowy w SGPiS w Warszawie pod opieką naukową prof. dr. hab. Tadeusza Peche;
- 1979–1984 – miesięczne staże naukowe w Justus-Liebig-Universität w Gießen (umowa bezpośrednia o współpracy z UŁ);
- 1980 – doktor nauk ekonomicznych na podstawie rozprawy doktorskiej pt. *Modele kosztów a rachunek kosztów*, Wydział Ekonomiczno-Socjologiczny UŁ, Łódź 1979 (promotor: prof. zw. dr hab. Alicja Jaruga);
- 1980, 1984, 1988, 1990 – trzymiesięczne pobyty naukowe w Ruhr-Universität Bochum (RFN) pod opieką naukową prof. dr. hab. Gerta Lassmmana i prof. dr. hab. dr. h.c. Walthera Busse von Colbe;

- 1980–1994 – adiunkt w Katedrze Rachunkowości, Wydział Ekonomiczno-Socjologiczny UŁ;
- 1980 – członek Stowarzyszenia Księgowych w Polsce;
- 1980–1985 – członek Komitetu Redakcyjnego „Zeszytów Teoretycznych Rady Naukowej SKwP” (od 2000 r. nowa nazwa czasopisma – „Zeszyty Teoretyczne Rachunkowości”);
- 1990–1993 – p.o. kierownika Zakładu Informatycznych Technik Rachunkowości oraz kierownik Pracowni Dydaktycznych Technik Rachunkowości w Katedrze Rachunkowości, Wydział Ekonomiczno-Socjologiczny UŁ;
- 1991 – konsultant V Nadzwyczajnej Komisji Sejmowej przy projekcie pierwszej w Polsce ustawy o biegłych rewidentach i ich samorządzie, wdrażającej VIII dyrektywę EWG;
- 1991–1993 – członek Rady Nadzorczej Fundacji Rozwoju Rachunkowości w Polsce (Warszawa);
- 1991 – prezes zarządu Towarzystwa Gospodarczego Rafib Sp. z o.o. w Łodzi oraz konsultant;
- 1994–1996 – adiunkt w Katedrze Rachunkowości, Wydział Zarządzania UŁ;
- 1994–2016 – członek European Accounting Association (EAA);
- 1996–1997 – starszy wykładowca w Katedrze Rachunkowości, Wydział Zarządzania UŁ;
- 1997 – doktor habilitowany nauk ekonomicznych w zakresie nauk o zarządzaniu, Wydział Zarządzania UŁ, tytuł rozprawy habilitacyjnej: *Tendencje rozwoju rachunku kosztów w Niemczech*, Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego, Łódź 1997;
- 1998–2000 – adiunkt w Katedrze Rachunkowości, Wydział Zarządzania UŁ;
- 1998–2000 – profesor nadzwyczajny w Wyższej Szkole Finansów, Bankowości i Ubezpieczeń w Łodzi;
- 1998–2012 – kierownik Katedry Rachunkowości, Wydział Zarządzania UŁ;
- od 1998 – członek Komisji ds. przewodów doktorskich, Wydział Zarządzania UŁ;
- 1999 – Srebrny Krzyż Zasługi;
- 1999–2008 – członek American Accounting Association (AAA);
- 2000–2004 – członek zarządu Oddziału Okręgowego SKwP w Łodzi;
- 2000–2014 – członek Rady Naukowej Zarządu Głównego SKwP w Warszawie;
- 2000–2015 – profesor nadzwyczajny, Wydział Zarządzania UŁ;
- 2001 – Medal „Uniwersytet Łódzki w służbie społeczeństwu i nauce”;
- od 2001 – kierownik Zakładu Rachunkowości Zarządczej w Katedrze Rachunkowości;

- 2001–2004 – członek Rady Programowej czasopisma „Controlling i Rachunkowość Zarządcza”, Grupa Wydawnicza INFOR;
- 2001–2008 – członek Rady Programowej corocznego Ogólnopolskiego Konkursu „Księgowy Roku” (organizatorzy: Zarząd Główny SKwP, Grupa Wydawnicza INFOR, Matrix pl./Sage Symfonia);
- 2003 – Medal Komisji Edukacji Narodowej;
- 2003 – Złoty Krzyż Zasługi;
- 2003 – członek zespołu Państwowej Komisji Akredytacyjnej do oceny jakości kształcenia na kierunku zarządzanie i marketing w Wyższej Szkole Zarządzania w Częstochowie i Wyższej Szkole Handlowej we Wrocławiu;
- 2004–2014 – przewodnicząca Komisji Rachunkowości Zarządczej/Controllingu Rady Naukowej Zarządu Głównego SKwP w Warszawie;
- 2006 – Złota Odznaka „Zasłużony w rozwoju Stowarzyszenia Księgowych w Polsce”;
- 2011–2014 – członek Komitetu Sterującego do spraw wdrożenia kompleksowego systemu informacyjnego dla wspomagania zarządzaniem UŁ na mocy zarządzenia nr 59 rektora UŁ z 21 kwietnia 2011 r.;
- 2012–2014 – przewodnicząca Komisji ds. Opracowania Zasad Certyfikacji Specjalisty Rachunkowości Zarządczej, powołana uchwałą Prezydium Zarządu Głównego SKwP z 4 czerwca 2012 r.;
- 2012–2014 – członek Kapituły Odznaczeń Krajowej Izby Biegłych Rewidentów, powołanej przez zarząd Krajowej Izby Biegłych Rewidentów (KIBR) w Warszawie;
- 2013 – Medal Krajowej Izby Biegłych Rewidentów;
- 2014 – nadanie przez prezydenta RP tytułu profesora nauk ekonomicznych;
- 2015 – stanowisko profesora zwyczajnego w Katedrze Rachunkowości, Wydział Zarządzania UŁ;
- 2016–2018 – członek Rady Naukowej na Wydziale Zarządzania UŁ;
- 2018 – Medal „Universitas Lodzensis Merentibus” (za szczególne zasługi dla UŁ).

Inne dokonania naukowo-dydaktyczne

- 214 publikacji (książki, artykuły, referaty);
- 16 redagowanych publikacji;
- 50 rozdziałów w monografiach;
- 14 referatów na konferencjach zagranicznych;

- 5 recenzji prac doktorskich, w tym dwie prace w języku obcym (j. niemiecki, j. angielski);
- 4 recenzje prac habilitacyjnych i dorobku naukowego;
- 4 recenzje książek i monografii;
- recenzje 16 artykułów naukowych zleconych przez redakcję periodyku „Zeszyty Teoretyczne Rachunkowości”, wydawanego przez Radę Naukową Zarządu Głównego Stowarzyszenia Księgowych w Polsce;
- 6 recenzji projektów badawczych zgłoszonych do KBN, w tym 5 projektów promotorskich (2004–2005 – zlecenie Ministerstwa Nauki i Informatyzacji, Departament Badań Naukowych);
- promotor 6 zakończonych przewodów doktorskich;
- ponad 800 ukończonych prac magisterskich i dyplomowych.

Nagrody

- 2 nagrody SKwP im. prof. St. Skrzywana za prace: doktorską i habilitacyjną, przyznawane przez Zarząd Główny i Radę Naukową SKwP za najlepsze prace z dziedziny rachunkowości;
- 13 nagród indywidualnych i zespołowych rektora UŁ za osiągnięcia naukowe i dydaktyczne w latach: 1972, 1982, 1983, 1984, 1986, 1989, 1992, 1998, 1999, 2008, 2010, 2011, 2012;
- Pierwsza Nagroda rektora UŁ za najlepszy podręcznik akademicki w 2004 r. (*Rachunek kosztów i rachunkowość zarządcza*, Wydawnictwo C.H. Beck, Warszawa 2003).

Rozpoznawanie problemów pomiaru kosztów przedsiębiorstw w teorii i praktyce gospodarki planowej

W 1972 r. podjęłam pracę na Uniwersytecie Łódzkim na etacie asystenta stażysty w Zakładzie Rachunkowości Instytutu Organizacji i Zarządzania na Wydziale Ekonomiczno-Socjologicznym.

W pracy naukowej, po krótkim okresie studiów literaturowych, skoncentrowałam się na poznawaniu istoty kosztów jako kategorii ekonomicznej oraz problemów i koncepcji pomiaru kosztów w przedsiębiorstwach przemysłowych. W teorii rachunkowości pomiarem kosztów w mikroprzedsiębiorstwach zajmuje się wyodrębniony obszar wiedzy, określany mianem rachunku kosztów. Z prowadzonych badań literaturowych wynikało, że termin „rachunek kosztów” odnosi się zarówno do subdyscypliny zajmującej się poszukiwaniem sposobów prawidłowego odzwierciedlenia zjawiska kosztów w podmiotach, jak i do modelu informacji o kosztach mierzonych w konkretnych podmiotach gospodarczych, istotnych w procesach zarządzania.

W badaniach naukowych zastosowałam podejście interdyscyplinarne. W studiach literaturowych, oprócz nielicznych wówczas publikacji polskich z zakresu rachunku kosztów, uwzględniłam również rozwój teorii kosztów produkcji, wyróżnianej w dziedzinie ekonomii (funkcje produkcji typu A i typu B według Gutenberga oraz funkcja produkcji typu C według Heinena) w zachodniemieckiej literaturze ekonomicznej (Heinen, 1965) oraz publikacje z zakresu dynamicznie wówczas rozwijających się dyscyplin, takich jak modelowanie cybernetyczne zjawisk ekonomicznych, badania operacyjne, ogólna teoria systemów von Bertalanffy'ego, teorie przedsiębiorstwa (teoria uwarunkowań, teoria podejmowania decyzji, analiza systemowa).

Wiedza ta pozwalała na pogłębioną analizę problemów teoretyczno-metodologicznych i instrumentalnych w zakresie badania ilościowych i jakościowych cech